

tiam quia conteritur, sed etiam infundi homini quia se ad talem infusionem per contritionem vel dilectionem præparat; ac proinde sequitur alteram causalē: Homini infunditur gratia habitualis ut se ad illam recipiendam disponat, falsam omnino esse, tum quia repugnat priori causalitati, ut probatum est, tum etiam quia repugnat præparari ad receptionem et non ad infusionem, cum infusio sine receptione non fiat.

16. *Soti responsio.* — Quartam responsionem excoxitavit Soto in 4, distinct. 14, quæst. 2, art. 6, et distinct. 16, quæst. 2, art. 4. Cum enim intelligere non posset, ut ipsemet fatetur, eumdem actum respectu ejusdem gratiae habitualis esse priorem in genere causæ disponentis hominem ad ipsam, et esse posteriorem illa in genere causæ efficientis, existimavit hanc prioritatem et posterioritatem esse accipientiam per respectum ad diversa principia ejusdem actus. Et ideo distinguit illum actum, ut est a solo libero arbitrio, vel ut est a gratia, et priori modo dicit esse dispositionem ad gratiam habitualē, posteriori autem modo esse posteriorem gratia, qua ut sic procedit ab illa. Verumtamen responsio haec non solum a sectatoribus nostræ sententiæ, sed etiam ab adversariis merito refutatur. Cum enim Soto considerat actum illum, qui est ultima dispositio ad gratiam, ut a solo libero arbitrio, per particulam *solo* vel excludit omnem gratiam auxiliantem et cooperantem ipsi libero arbitrio, vel excludit solam coefficientiam habitus gratiæ.

17. *Error Pelagii.* — Prior sensus aperte involvit Pelagianum errorem, nam ex illo sequitur gratiam esse pedissequam liberi arbitrii, sola sua virtute operantis; itemque sequitur actum illum, ut mere naturale, esse ultimam dispositionem ad gratiam, quia, ut est a libero arbitrio solo prius natura quam sit a gratia, non potest esse altioris ordinis quam sit ipsum arbitrium, ac proinde mere naturalis est. Unde etiam sequitur Deum, intuitu boni usus solius liberi arbitrii, gratiam suam homini conferre, ut per eam postea talem actum perficiat in esse supernaturali, et sic principium justificationis erit ex nobis, saltem quoad hanc partem. Denique Concilium Tridentinum expresse definit hominem, ut se disponat ad justitiam, indigere gratia excitante et adjuvante; ergo repugnat Concilio actum esse ultimam dispositionem ad gratiam, ut est a solo libero arbitrio, illo modo explicato.

18. *Aliter rejicitur.* — Addo etiam actum illum, qui est ultima dispositio ad gratiam, nullo modo considerari posse ut existentem in re ipsa per efficientiam solius liberi arbitrii, quia, cum sit actus supernaturalis, nullo modo fieri potest a libero arbitrio solo, neque etiam potest vere considerari in aliquo priori, vel in aliquo genere causæ, ut sic factus; nec denique ipsum librum arbitrium considerari a nobis potest ut eliciens talem actum prius natura quam ab aliquo principio supernaturali procedat, quia revera nunquam sic operatur, sed ad summum simul cooperando alii cui auxilio gratiæ, vel motioni supernaturali, ut in lib. 5 latissime dictum est. Unde persuasum habeo neque Sotum hunc sensum intendisse, sed posteriorem, id est, in illa priori consideratione talis actus excludere noluisse influxum et coefficientiam auxilii specialis, sed solius habitus. Nam in priori loco, § At vero prius, sic objicit: Aut motus ille dicitur esse dispositio ad gratiam, ut est a solo libero arbitrio cum auxilio speciali, vel ab illo et a gratia simul justificante, etc., ubi, non obstante particula exclusiva solo, conjungit speciale auxilium; tantum ergo habitus per illam excludere voluit. Unde postea, explicando suam sententiam, expresse dicit quod, licet in eodem punto temporis Deus moreat arbitrium per auxilium speciale, et infundat gratiam, nihilominus motio illa est dispositio et via ad infusionem gratiæ; non ergo admittit actum sub ratione dispositionis, nisi ut procedentem a motione gratiæ.

19. *Dispositio fit a principio gratie per modum moventis simul cum arbitrio.* — Hoc autem posito sensu, necesse est ut Soto concedat, absque efficientia habitus habere librum arbitrium in instanti justificationis aliud principium gratiæ per modum motionis seu actualis auxilii quo potens est ad efficiendum illum actum, imo quo illum efficit, ut est dispositio ad habitualē gratiam. Hoc ergo est quod nos præcipue intendimus. Quod vero Soto addit, eumdem actum, sic factum a voluntate cum solo auxilio, in eodem instanti effici ab habitu in posteriori naturæ, et superfluum est, et impossibile. Superfluum quidem, quia per talem efficientiam habitus nihil additur illi actui jam facto, quod sit physicum, et reale, et ipsi actui adhærens; ergo vel nulla est talis efficientia, vel superflua, si per eam tantum fit quod jam factum fuerat. Antecedens probatur, quia per efficientiam habitus non potest aliquid addi actui

spectans ad substantiam ejus, quia hæc supponitur producta per auxilium, nec addi potest in eodem instanti modus intensionis, tum quia nulla forma potest in eodem instanti in quo fit intendi seu augeri, ut ex philosophia suppono, et infra tractando de intensione gratiæ ostendam; tum etiam quia hoc ipsum in præsenti materia certius est, nam in justificatione peccatoris non necessario fit augmentatio in actibus, quibus ad gratiam homo disponitur, propter solam habitum infusionem; ad hoc enim esset necessarius novus et major conatus voluntatis; hunc autem neque necessario voluntas adhibet, cum sit libera, neque cum fundamento astrui potest, cum potius experientia ostendat nullam fieri in homine talem mutationem, cum justificatur; tum denique quia, licet fingeretur talis gradus intensionis, ille non esset dispositio ultima ad gratiam, nec illam compleret aut constitueret, sed esset novus fructus comparatae justitiae, et ita semper erit verum, actum, qui est ultima dispositio ad gratiam habitualē, ab illa effective non procedere.

20. *Si fingatur modus in actu, impugnatur.* — Præter substantiam autem et intensionem, nullus aliis modus excogitari potest in tali actu, qui in eo physice per habitum fiat, vel si talis modus fingatur et permittatur, de illo etiam procedit argumentum. Quod dico propter modum facilitatis, quem aliqui putant esse modum actus illi adhærentem ex efficientia habitus, quod falsum et parum intelligibile visum est. Sed, esto permittatur quando prima productio actus est ex habitu, non tam potest admitti in actu jam producto prius natura sine efficientia habitus, ita ut in eodem instanti, in quo sine illa facilitate supponitur productus absque efficientia habitus, addatur illi facilitas, quia potentia non facit iterum actum in eodem instanti; ergo nec potest illum facilius efficere propter solam habitus infusionem. Eademque ratio procedit de modo connaturalitatis, nam hic etiam non est aliquis modus absolutus afficiens actum, et in ipso factus, sed est habitudo ad internum ac permanens principium, et ejusdem ordinis cum actu, quod habet connaturalem virtutem ad producendum talem actum quoad substantiam ejus. Unde tunc dicitur connaturaliter procedere, quando a tali principio substantialiter seu quoad suam entitatem procedit; nec fingi potest alius modus connaturalitatis in actu, præter denominationem a tali habitudine. Cum ergo illa responsio suppo-

dem instanti temporis fiat ab habitu per eamdem actionem, quia si additur habitudo ad novum principium, additur nova actio; impossibilis ergo simpliciter est illa efficientia habitus in actum per eamdem actionem, per quam prius natura factus esse supponitur a potentia cum solo auxilio. Alio igitur modo cogitari potest illa efficientia per novam actionem, distinctam, non ex parte termini, quia supponitur ad eamdem qualitatem actus tendere, sed ex parte principii, quia fit a distinto principio efficiente, nimurum habitu, et hic modus fortasse non involvit absolutam contradictionem, quia simpliciter non repugnat eumdem effectum fieri simul a duabus causis totalibus, et per duas integras actiones, ut in Metaphysica et in 3 tom., in 3 part., ex professo disputavi. Nihilominus tamen illud miraculosum est et supernaturale, ideoque gratis et sine fundamento in praesenti singitur. Praesertim, quia neque illo modo salvatur, quod dispositio ad habitum fiat ab habitu, quia illa efficientia habitus per novam actionem impertinens est ad dispositionem, quæ jam facta supponitur a potentia cum auxilio, et tantum sub ea ratione Deum ad infundendum habitum movit. Denique habitus non influit in actum solus, neque habet actionem ab illo solo prodeuntem, quæ ad qualitatem actus terminetur, sed influit simul cum potentia utente habitu, et quasi applicante illum ad agendum. Sed habitus, cum infunditur potentiae jam operanti per auxilium, non efficit simul cum potentia illum eamdem actionem quam invenit factam a potentia cum auxilio, quia illa actio indivisibilis non potest jam ab alio principio progredi, nec ad illud habitualinem dicere, ut declaratum est. Nec potentia in illo instanti utitur habitu, nec applicat illum ad aliam actionem circa eumdem actum eliciendum, tum quia potentia ipsa non adhabet novum conatum, nec se novo modo applicat ad agendum; tum etiam quia, si talis novus usus habitus in ipsa potentia inveniretur, potius novum actum a priori distinctum produceret, quam novam actionem circa eumdem actum; sicut ergo nemo dicet per habitum sic infusum produci novum actum distinctum a praecedente, et simul cum illo in eodem instanti temporis factum, ita nec dicere quis cum probabilitate potest, efficere potentiam cum habitu, per novam et distinctam actionem, actum per aliam actionem natura priorem jam factum. Si ergo actus ille qui est ultima dispositio ad habitum, prius

natura fit a sola potentia cum auxilio, certe non fit ab habitu, licet in eodem instanti infundatur.

22. *Postrema evasio.*—Superest ultima et trita responsio, quæ utitur vulgari distinctione de prioritate et posterioritate naturæ in diversis generibus causarum. Nam cum causæ sint sibi invicem causæ, ut philosophia docet, et prioritas naturæ nihil aliud in praesenti sit, nihil repugnabit eamdem rem, ut causam, esse priorem natura suo effectu, et, ut effectum ejus, in alio genere esse posteriorem illo. Sic ergo aiunt in praesenti eumdem actum esse effectum factum ab habitu, et sic esse posteriorem illo in genere causæ efficientis, et nihilominus ita fieri ab illo, ut prepararet subjectum ad eumdem habitum, et ut sic esse priorem in genere causæ materialis. Unde qui sic respondent, indistincte applicant doctrinam illam ad habitum et actum, sive spectentur ut a Deo infunduntur, sive ut in anima recipiuntur; et sive actio cum actione, sive passio cum passione, sive actio cum receptione, aut receptio cum actione compararentur. Nam, si habitus et actus compararentur ut qualitates quedam, sic habitus dicitur esse natura prior, tanquam principium efficiens qualitatem actus, et nihilominus hæc qualitas dicitur esse prior in alio genere, quia est dispositio ut qualitas habitus animæ infundatur, illamque informet; si vero tam in habitu quam in actu considerentur actiones per quas fiunt, etiam in illis dieta mutua habitudo suo modo intercedet. Nam actio per quam habitus infunditur, est prior tanquam via ad principium actionis per quam producitur actus, et consequenter etiam passio seu acceptio habitus est eodem modo prior, quia etiam est via ad constituendum principium effectivum actionis seu productionis talis actus secundi. E contrario vero, actio per quam fit contritionis actus erit prior quam infusionis habitus, quia est via ad preparandum subjectum ad tales infusionem habitus. Nam cum hæc omnia, scilicet, qualitates ipsæ et actiones in eodem instanti temporis simulant, nihil obstat putant quominus cum mutua illa dependentia fiant, ex qua illæ habitudines prioris et posterioris naturæ in diversis generibus causarum resultant.

23. *Præcluditur evasio.*—Sed, quidquid sit de aliis generibus causarum, ut de efficiente et finali, vel materiali et formalis inter se collatis, et limitando sermonem ad formam inherenterem subjecto, quæ sit efficiendi principiū,

pium, et ad dispositionem præparantem subjectum ad receptionem ejusdem formæ, omnino credimus repugnare, eamdem formam, per actionem quam efficienter elicet, disponere subjectum ad introductionem, eductionem, vel receptionem ejus. Et hanc repugnantiam evidentius spectari posse credimus in dispositione morali, quæ agens ad infundendum habitum allicere et movere debet, qualis est dispositio de qua in praesenti tractamus. Et hoc, meo iudicio, demonstrat principalis ratio in principio facta; nam, si contrito est dispositio præparans hominem ad infusionem vel receptionem gratiæ, per illam dispositionem obtinetur seu impetratur a Deo talis gratia; ergo datur homini talis gratia, quia conteritur; ergo non potest eadem gratia dari ut principium ejusdem contritionis, aliqui daretur gratia ut homo posset conteneri, quod repugnat priori causalitatì, ut ibidem explicatum est.

24. *Aliud effugium.* — *Principium meriti non cadit sub meritum.* — Ad hoc autem respondere potest aliquis, ex Alvarez supra, argumentum convincere actum illum formaliter et sub ratione dispositionis non fieri ab habitu, et ut sic esse ab auxilio, vel in naturalibus generationibus a generante, nihilominus tamen actum illum materialiter seu entitative sumptum fieri etiam ab habitu gratiæ, seu a forma. Sed hoc improbat facile argumentis factis contra Sotum, quia si actus ille, ut dispositio, supponitur factus ab illo principio, etiam materialiter, id est, illa entitas vel qualitas supponitur facta ab eodem principio, quia non potest esse dispositio, nisi suam entitatem habeat; ergo non recipit postea illum, etiam materialiter, ab alio principio efficiente, nimurum a forma seu habituali gratia, potest que in praesenti hoc ipsum ex causalitate morali declarari. Nam actus ita disponit ad habitualem gratiam, ut illum a Deo de congruo mereatur, ut multi loquuntur satis probabili, ut infra videbimus, vel, ut ab opinionibus abrahamus, ita contrito disponit ad justitiam, ut a Deo impetrat, ut loquitur Concilium, sessione 14, cap. 4; ergo habitualis gratia esse non potest principium ejusdem actus contritionis; nam principium meriti non cadit sub meritum quod ab illo est, ut est axioma receptum, quod cum proportione eamdem rationem et veritatem habet in merito perfecto et imperfecto seu de congruo, et similiter habet eamdem rationem in impetracione, quia nemo impetrat quod jam habet;

qui autem contritionem habet, multo magis jam habet ejusdem contritionis principium; ergo non impetrat illud; ideo enim homo per contritionem non potest ipsam contritionem impetrare, quia illam jam habet; ergo multo minus potest impetrare principium contritionis; at impetrat gratiam; ergo gratia non est principium efficiens talem contritionem. Et hoc argumentum roborari potest exemplo supra adducto de auxilio excitante, quod nec mereri ullo modo nec impetrari potest per actum ab illo procedentem, solum quia est principium actus quo tale meritum vel impetratio obtinetur.

25. *Declaratur.* — *Vazquez occursum.* — *Arguitur.* — Secundo, potest idem declarari, quia Deus infundit gratiam intuitu dispositionum ad illam; ergo non potest ille actus, qui est dispositio, esse ab eadem gratia, ut a principio efficiente. Probatur consequentia, quia Deus intuetur illum actum ut factum a libero arbitrio, cum ratione illius vult gratiam infundere; non videt autem ut factum a solo libero arbitrio, sed ut adjutum aliquo principio gratiæ, quod non potest esse habitus, cum nondum intelligitur Deus volens illum infundere. Ad hoc argumentum Vazquez supra, cap. 5, num. 44, imprimis dicit fere nihil continere difficultatis. Deinde respondet Deus infundere gratiam intuitu dispositionum tempore praecedentium ipsam gratiam, et de illis tantum verum esse gratiam dari intuitu illarum ut jam factarum. Respectu tamen dispositionis ultimæ, quæ simul tempore est cum gratia, dicit non dari gratiam intuitu illius ut praesentis, id est, quia Deus intuetur illum ut jam factam, sed dari dicit in ordine ad illum ut futuram, non tamen quia futura, sed ut futura sit. Utraque vero responsionis pars facile expugnatur. Prior quidem, quia dispositiones tempore praecedentes infusionem habitualis justitiae, ut tales sunt, non proxime disponunt hominem ad gratiam habitualem; ergo gratia hæc non infunditur immediate intuitu illarum; tantum enim sunt dispositiones remotæ, cum quibus gratia non habet infallibilem connexionem, donec ultima dispositio consummetur; igitur ultima dispositio, jam consummata, sola est cuius intuitu proxime ac per se gratia infunditur. Dico autem *proxime et per se*, quia remote etiam possunt praecedentes dispositiones concurrere, quatenus Deus intuitu illarum dat majus auxilium ad ultimam dispositionem conciendam; tamen proxime solum intuitu illius